

POSTANOWIENIE

Dnia 19 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania Grzegorza P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 stycznia 2012 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 6 kwietnia 2011 r.,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2011 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację Grzegorza P. od wyroku z dnia 28 maja 2010 r. Sądu Okręgowego w C., którym oddalono odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 grudnia 2009 r. odmawiającej prawa do emerytury w obniżonym wieku.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił: I. naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie: 1) art. 378 § 1, art. 387 § 1 oraz art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez nierozpoznanie istoty sprawy w granicach apelacji, a w konsekwencji brak ustosunkowania się do wszystkich zarzutów apelacyjnych w treści uzasadnienia wyroku; 2) art. 382 k.p.c. przejawiające się tym, iż Sąd drugiej instancji pomimo tego, że dysponował niezbędnymi dowodami, bezpodstawnie zaniechał dokonania ustaleń faktycznych, które miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy; II. naruszenie prawa materialnego, tj.: 1) art.

184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz.1227 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa emerytalna) oraz § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm., powoływanego dalej jako rozporządzenie), poprzez ich błędną wykładnię prowadzącą do bezpodstawnego przyjęcia, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków niezbędnych do tego, by uzyskać prawo do emerytury w obniżonym wieku na podstawie wskazanych powyżej przepisów; 2) art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia w związku z pkt 2 działu VIII wykazu A, zawierającego katalog prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego w związku z art. 22 § 1¹ w związku z art. 22 § 1 k.p., poprzez ich błędną wykładnię prowadzącą do bezpodstawnego przyjęcia, że ubezpieczony świadcząc pracę na rzecz rolniczej spółdzielni produkcyjnej na warunkach świadczących ewidentnie o istnieniu stosunku pracy nie posiada wymaganego do uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury okresu pracy w warunkach szczególnych tylko dlatego, że świadczył zaliczaną do tej kategorii pracę kierowcy samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, posiadając w tym czasie, jedynie formalnie, status członka tej spółdzielni, a formalna podstawa świadczenia przez niego pracy nie przesądza o jej rzeczywistym charakterze; 3) art. 2 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, poprzez ich nieprawidłowe zastosowanie, gdyż świadczenie pracy w szczególnych warunkach czy w szczególnym charakterze oznacza pracę o znacznej szkodliwości dla zdrowia lub o znacznym stopniu uciążliwości; praca wykonywana przez członka spółdzielni, która odpowiada pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy nie powinna być traktowana w sposób odmienny od tej samej pracy mającej taki sam charakter i szkodliwość, ale wykonywanej przez pracownika, który jedynie formalnie posiadał status członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i „przekazanie go” do ponownego rozpoznania Sądowi

drugiej instancji, ewentualnie o „uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie ubezpieczonemu emerytury w obniżonym wieku”.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniony został występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni „wskazanych w *petitum* skargi przepisów prawnych” budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. W ocenie skarżącego, konieczne jest po pierwsze - ustalenie, czy posiadanie przez ubezpieczonego, jedynie formalnie, statusu członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej wyklucza możliwość uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku z uwagi na pracę w warunkach szczególnych, przyznawaną w oparciu o art. 184 ustawy emerytalnej, w sytuacji gdy praca kierowcy samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony świadczona przez ubezpieczonego na rzecz rolniczej spółdzielni bezsprzecznie nosiła znamiona stosunku pracy w rozumieniu Kodeksu pracy oraz po drugie – wyjaśnienie, czy na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej w związku z przepisami rozporządzenia prawo do emerytury w obniżonym wieku z uwagi na pracę w warunkach szczególnych może uzyskać tylko pracownik.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na

uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Poprzestanie w tym zakresie na sformułowaniu podstaw kasacyjnych i ich uzasadnieniu jest niewystarczające, bo chociaż przy konstruowaniu obu wymaganych elementów skargi argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy bada je na różnych etapach postępowania kasacyjnego.

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004, nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51). Z kolei odwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). W myśl utrwalonego orzecznictwa, nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego lub wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem

zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Wbrew prezentowanemu w skardze stanowisku, wskazane przez skarżącego przepisy nie wymagają wykładni ani nie występuje na ich tle istotne zagadnienie prawne, gdyż orzecznictwo Sądu Najwyższego w kwestii prawa członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym jest bogate i ugruntowane. Już w wyroku z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 136/04 (LEX nr 602703) Sąd Najwyższy jednoznacznie rozstrzygnął, że jako praca w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów art. 32 ustawy emerytalnej nie może być kwalifikowana praca wykonywana w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Stanowisko to zostało podtrzymane w powołanym przez skarżącego wyroku z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 142/01 (ONSP 2005 nr 17, poz. 272), w którym stwierdzono, że praca w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku niższym niż podstawowy wiek emerytalny z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach, a stanowisko to było konsekwentnie podtrzymane w późniejszych orzeczeniach (por. np. wyroki z dnia 21 października 2009 r., I UK 115/09, LEX nr 558571; z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 186/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 189 oraz z dnia 20 czerwca 2011 r., I UK 83/11, dotychczas niepublikowany), w których wyrażono zgodnie pogląd, że po pierwsze - podstawą świadczenia pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną (art. 138 i nast. Prawa spółdzielczego) przez jej członka nie może być stosunek pracy, po drugie - okres wykonywania pracy w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może zostać zaliczony do okresu, od którego zależy nabycie prawa do wcześniejszej emerytury z art. 32 ustawy emerytalnej oraz po trzecie - przedstawione w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach ograniczenie prawa do wcześniejszej emerytury jedynie do wypadków świadczenia pracy w charakterze pracownika nie jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równego traktowania (art. 32 Konstytucji RP). Twierdzenie skarżącego, że członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej pozostawał jedynie formalnie, a

faktycznie wykonywał zatrudnienie w reżimie pracowniczym pozostaje poza stanem faktycznym sprawy, z którego wynika, że jego wynagrodzenie określone było w dniówkach obrachunkowych. Taki sposób wynagradzania nie jest znany stosunkowi pracy.

Nie ma również żadnych wątpliwości, że wcześniejsza emerytura przysługuje na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej wyłącznie osobom, które w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej (1 stycznia 1999 r.) legitymowały się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (ust. 1 wymienionego artykułu). Przepisy dotychczasowe to niewątpliwie przepisy rozporządzenia z 1983 r., które jednoznacznie dotyczą wyłącznie osób posiadających status pracowników. Różnica pomiędzy art. 184 a art. 32 i art. 46 ustawy emerytalnej polega wyłącznie na tym, że ten pierwszy dotyczy osób, które w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej legitymowały się już wymaganymi okresami zatrudnienia, w tym okresem pracy w warunkach szczególnych, ale nie osiągnęły jeszcze wieku emerytalnego, natomiast dwa ostatnie mają zastosowanie do ubezpieczonych, którzy wymagany staż ogólny lub szczególny osiągnęli po dniu wejścia w życie powołanej ustawy. Zatem prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy nabywa ubezpieczony, który na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej spełnił określone w niej warunki stażowe, a po tej dacie osiągnął wymagany wiek, niezależnie od tego, czy w chwili osiągnięcia tego wieku wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub był pracownikiem wykonującym inną pracę, czy też pozostawał w zatrudnieniu na innej podstawie niż stosunek pracy bądź nie pozostawał w jakimkolwiek zatrudnieniu, z tym, że w przypadku pozostawania w stosunku pracy emerytura uzależniona jest od jego rozwiązania (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 r., II UZP 14/06, OSNP 2007, Nr 13-14, poz. 199 oraz wyrok tego Sądu z dnia 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 269). Do takiej właśnie interpretacji odnosi się zawarte w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r., I UK 132/07 (LEX nr 621798) zacytowane przez skarżącego w sposób wyrwany z kontekstu rozważań stwierdzenie, że „art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej ustanawia odrębną kategorię ubezpieczonych i znajduje zastosowanie do innych stanów

faktycznych niż określone w art. 32 ust. 1 i art. 46 ust. 1 ustawy” oraz że „przepis ten nie zawiera wymogu bycia pracownikiem (tak jest w sytuacjach unormowanych w art. 32 i 46 ustawy)”.

W konsekwencji Sąd Najwyższy nie dostrzega w skardze kasacyjnej wystarczających argumentów przemawiających za odstąpieniem od tej wykładni, tym bardziej że treść uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazuje na to, iż skarżącemu w rzeczywistości chodzi o ocenę prawidłowości oceny Sądu Apelacyjnego co do braku spełnienia przesłanek do wcześniejszej emerytury.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.